

Et gravlandskab fra stenalderen

Sprovedyssen ligger i et område med usædvanligt mange grave fra stenalderen. I dag er mange af dem forsvundet, men når man står ved Sprovedyssen, kan man fornemme lidt af det gamle gravlandskab. Jættestuen Kong Asgers Høj ligger mindre end 150 meter fra Sprovedyssen, og en anden dysse er bevaret i skoven ved åen kun 500 meter væk.

Man kender mange flere dysser fra gamle beretninger og arkæologiske undersøgelser. Den store koncentration af grave viser, at Møn har været intensivt udnyttet til landbrug og bebyggelse i stenalderen.

Mange af de gamle grave er dog blevet ødelagt i forbindelse med senere landbrug. I nogle tilfælde har det været for at skaffe gode sten til forskellige byggerier.

Stone Age cemetery

Sprovedyssen (Sprove Dolmen) is located in an area containing an unusually large number of Stone Age tombs. Many have disappeared, but from Sprovedyssen one gets a sense of the ancient barrow cemetery that once existed. Kong Asgers Høj (King Asger's Mound) is only 150 metres away from Sprovedyssen, and another dolmen has survived in the woods by the river just 500 metres away.

Many more are known to have existed from old accounts and archaeological investigations. The large concentration of tombs reveals that the island of Møn was intensively settled and farmed in the Stone Age.

Many of the old tombs were later destroyed for agricultural purposes or to provide stone for various buildings.

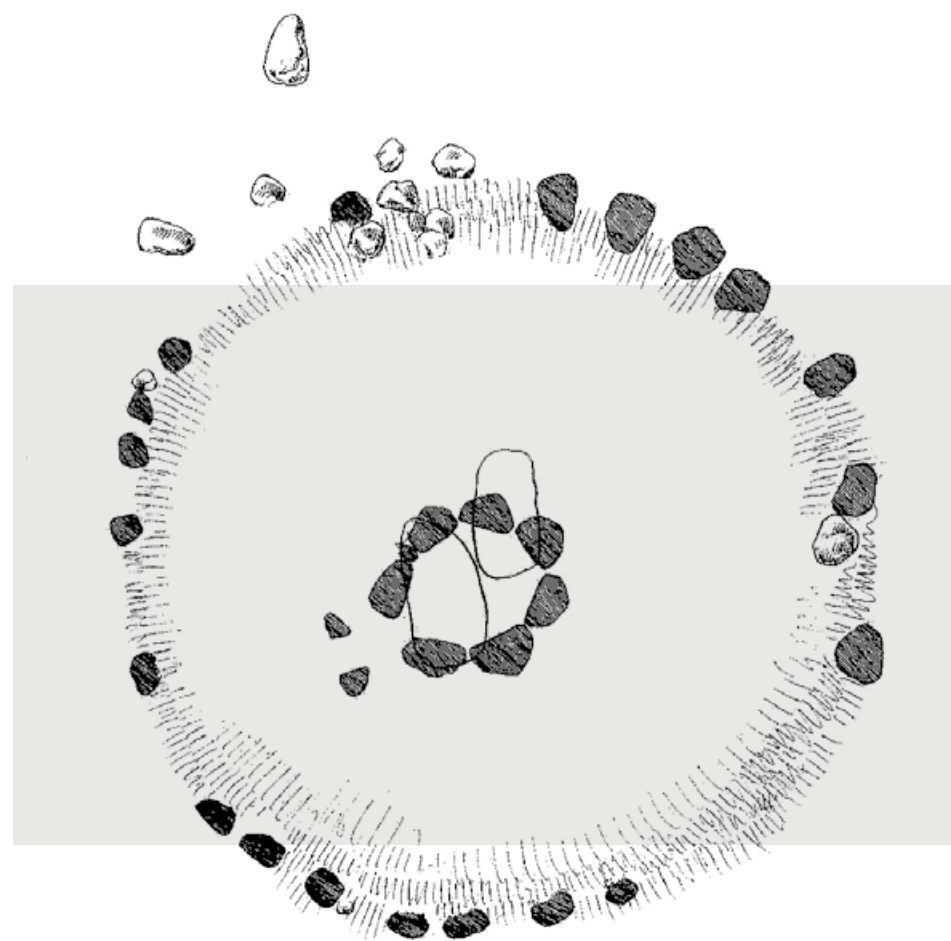

Eine Gräberlandschaft aus der Steinzeit

Der Sprove-Dolmen liegt in einem Gebiet mit ungewöhnlich vielen steinzeitlichen Gräbern. Viele davon sind heute verschwunden, aber wenn man am Sprove-Dolmen steht, bekommt man einen Eindruck von der alten Gräberlandschaft. Das Granggrab Kong Asgers Høj ist nicht einmal 150 m vom Sprove-Dolmen entfernt, und nur 500 m entfernt im Wald am Flüsschen ist ein weiterer Dolmen erhalten geblieben.

Aus alten Berichten und archäologischen Untersuchungen sind jedoch weit mehr bekannt. Die Gräberdichte zeigt, dass Møn in der Steinzeit intensiv landwirtschaftlich genutzt wurde und dicht besiedelt war.

Viele der alten Gräber wurden jedoch später durch die Landwirtschaft zerstört, in manchen Fällen auch, um Steine für verschiedene Bauvorhaben zu beschaffen.

Grundplanen af graven ved Sprove viser en perfekt, klassisk runddyss. Oprindeligt har gravkammeret nok været helt dækket med jord, så kammeret kun blev gjort tilgængeligt i forbindelse med nye begravelser.

Også Sprovedyssen har været ved at forsvinde. Kløvemærker på en af dækstenene viser, at man i begyndelsen af 1800-tallet har forsøgt at fjerne det 5.500 år gamle gravmonument.

Graven – et vartegn i landskabet

Jættestuen Jordehøj ligger i dag med vid udsigt i et kuperet, åbent landskab. Men i stenalderen så området helt anderledes ud. Dengang lå højen sammen med flere andre lignende høje i en lysning i et skovdækket landskab. Blot 200 meter nordvest for Jordehøj lå der en anden jættestue, Sognehøj, som man desværre ødelagde i 1800-tallet.

Det er almindeligt, at jættestuer og dysser ligger sammen i små grupper. På den måde afspejler gravene datidens beboelsesområder.

I stenalderen for mere end 5000 år siden blev der bygget cirka 30.000 storstensgrave i Danmark. I dag er der kun omkring 10 procent af de oprindelige høje tilbage. Derfor ligger de fleste, ligesom Jordehøj, nu alene i landskabet.

Ancient tombs as landmarks

The Jordehøj passage grave today lies in the open with a fantastic view of the rolling landscape. But in the Stone Age it would all have looked quite different; Jordehøj and other burial mounds like it were nestled in a clearing in forest land. Just 200 metres northwest of Jordehøj, another passage grave was regrettably destroyed in the 1800s.

The passage graves and dolmens were typically clustered in small groups, reflecting the nearby settlements of the period.

In the Neolithic era, more than 5 millennia ago, some 30,000 megalithic tombs were built in Denmark. Today, only around 10 per cent of the original burial mounds remain, which is why most of them, like Jordehøj, stand in isolation.

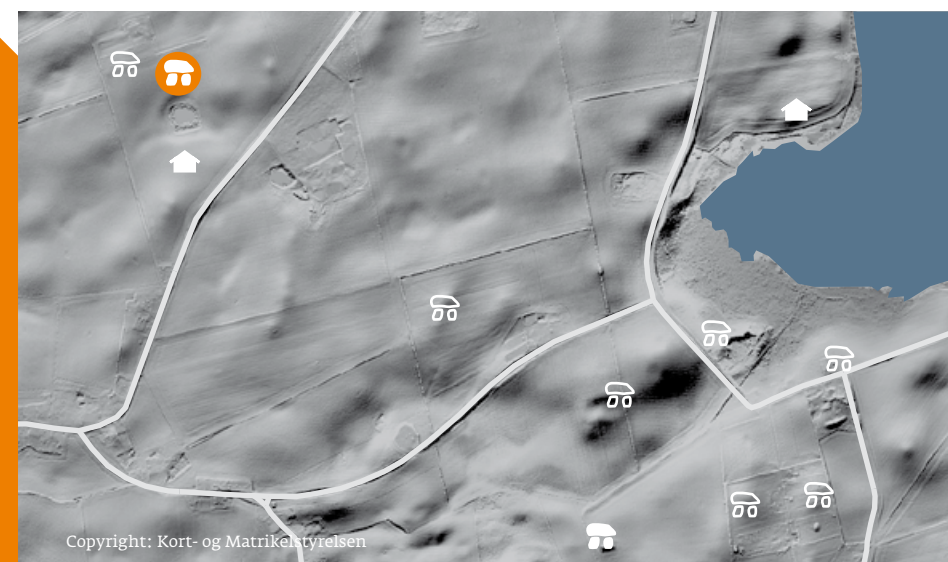
Das Grab – ein Wahrzeichen in der Landschaft

Das Ganggrab Jordehøj liegt heute in einer offenen Hügel-landschaft mit einer überwältigenden Aussicht. In der Steinzeit sah das Gebiet jedoch völlig anders aus. Damals lag der Hügel zusammen mit mehreren ähnlichen Hügeln in einer Lichtung in einer bewaldeten Landschaft. Nur 200 m nordwestlich von Jordehøj lag ein anderes Ganggrab, dessen Erhaltung als Denkmal im 19. Jahrhundert aufgegeben wurde.

Es ist nicht ungewöhnlich, dass Ganggräber und Dolmen in kleinen Gruppen zusammen liegen. Auf diese Weise spiegelten die Gräbergruppen die Siedlungsräume der damaligen Zeit wider. In der Steinzeit vor über 5000 Jahren wurden ca. 30.000 Megalithgräber in Dänemark angelegt. Davon sind nur etwa 10 Prozent erhalten geblieben. Daher liegen die meisten – wie auch der Jordehøj – jetzt isoliert in der Landschaft.

Kort over de ca. 100 kendte dysser og jættestuer på Møn – ikke alle er bevaret til i dag. De grupper af grave, der kan ses, afspejler bondebe-folkningens bopladsom-råder. Grave, huse og marker lå tæt op ad hin-anden.

På den centrale del af Møn har stenalderens grave ligget tæt. Kortet viser de ca. 11 eksisterende (☪☪) og forsvundne (☪) dysser og jættestuer omkring Jordehøj. Gravene lå tæt op ad marker og bopladser (▲).

En skal af kalk

Jættestuens vægge er tætnet af et fint murværk af flade sandstensfliser. De mere end 5000 år gamle fliser kan endnu ses mellem bærestenene inde i kammeret. Over loftsstenene og skjult bag murværket ligger der store mængder af knust flint, der forhindrer mus og andre dyr i at komme ind.

Jordehøjs konstruktion er særligt avanceret. Her er lagt en tyk kalkmasse som vandtæt dække i selve jordhøjen. I kalken ligger endnu et lag sten, og over det hele et hårdt lerlag dækket af stenfliser. Fliserne er sindrigt lagt, så de dannede et tag med høj rejsning. På den måde bliver regnvand, som trænger ned i gravhøjen, ledt bort fra kammeret.

A shell of limestone

The walls of the passage grave were sealed by fine sandstone masonry. These ancient flagstones can still be seen between the uprights inside the chamber. Above the ceiling stones and concealed behind the masonry, large volumes of crushed flint protected the inner chamber from rodents and other animals.

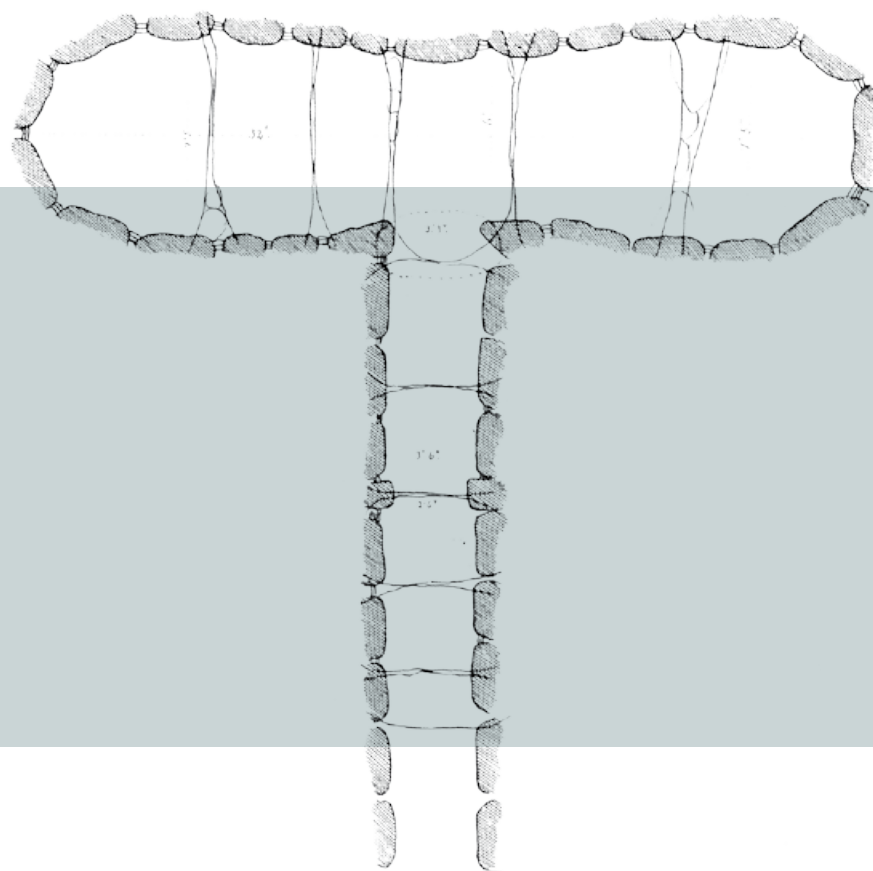
Jordehøj's structure is unusually advanced. Deep in the mound, a thick layer of limestone mortar creates a water-tight shell. Embedded in the limestone is yet another layer of stone, and, on top of it all, a hard casing of clay was ingeniously laid with flagstones to create a pitched roof. In this way, any rainwater reaching the mound is drawn away from the burial chamber.

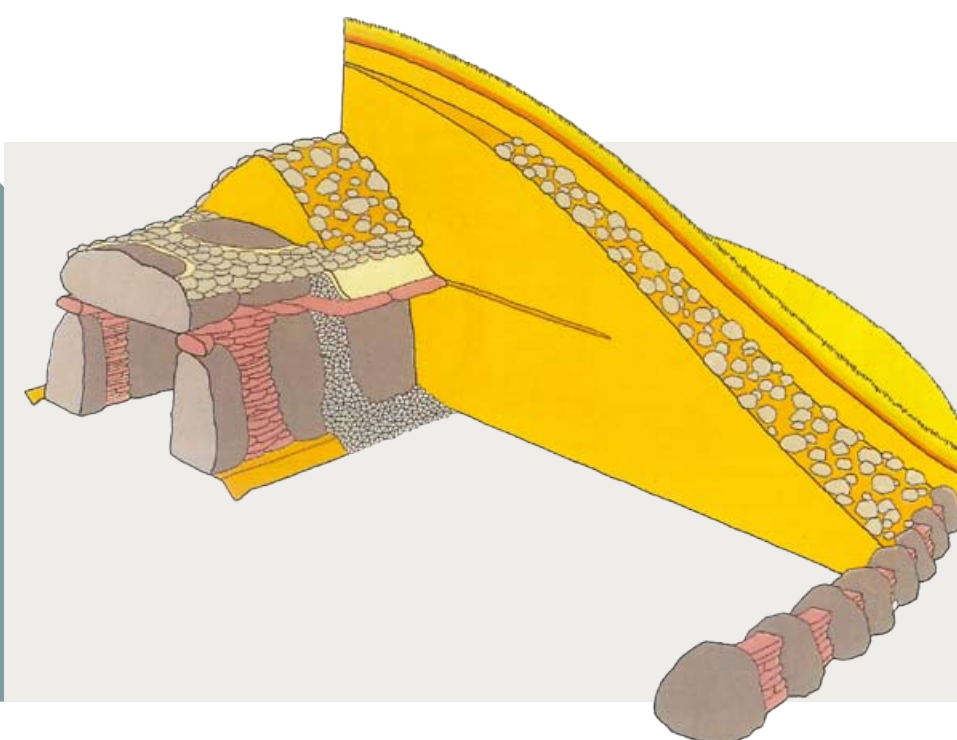
Ein Mantel aus Kalk

Die Wände sind mit Mauerwerk aus flachen Sandsteinstücken sorgfältig abgedichtet. Die über 5000 Jahre alten Steinsplitter sind noch heute zwischen den Tragsteinen in der Kammer zu sehen. Über den Decksteinen und hinter dem Mauerwerk verborgen liegen große Mengen gebrochener Feuersteins, um das Eindringen von Mäusen und anderen Tieren in die Kammer zu verhindern.

Jordehøjs Konstruktion ist besonders aufwändig. Hier wurde eine dicke, wasserdichte Schicht Kalkmasse als Abdeckung des eigentlichen Erdhügels aufgebracht. In den Kalk ist eine weitere Schicht Steine eingebettet, und darüber liegt eine harte Tonschicht, die mit Steinplatten abgedeckt ist. Die Platten wurden so gekonnt verlegt, dass sie ein Steildach bildeten. Auf diese Weise wird Regenwasser von der Kammer weggeleitet.

Grundplan af jættestuen Jordehøj – den mærkelige "sammensnøring" på midten er karakteristisk for de mørske jættestuer.

Ved arkæologiske undersøgelser af Jordehøj, er jættestuens komplicerede opbygning med bl.a. et dækkende lag af kalkmasse og stenplader blevet afsløret.

Graven – lukket og forseglet

Jættestuen ved Sparresminde er et mere end 5000 år gammelt gravkammer fra bondestenalderen. Gravkammeret ligger højt i landskabet og kan ses på lang afstand. Den høje placering er et karakteristisk træk for alle Møns jættestuer. I dag ligger graven alene i landskabet, men i stenaldren kunne man fra indgangen se mindst syv andre stengrave. De er dog for længst forsvundet.

Man når til gravrummet ad en syv meter lang gang med to sæt stenkarme. Karmene har oprindeligt støttet en stenplade, som man har kunnet lukke og forsegle kammeret med efter hver begravelse.

Som noget helt usædvanligt kan man inde i kammeret se, at der er brugt kridtmasse til at tætn mellemrummene mellem væggenes sten og fliser.

Tomb – sealed shut

The passage grave at Sparresminde, more than 5,000 years old, dates back to the Neolithic period. Its location on high ground, making it visible from afar, is characteristic of all the passage graves on the island of Møn. Today, the grave stands in isolation, but from the entrance, at least seven barrows would originally have been in plain view. But these are long gone.

The burial chamber is reached via a seven-metre-long passage with two sets of framing stones. These uprights originally supported a horizontal capstone used to reseal the chamber after each burial.

One unusual feature visible from the interior of the chamber is the use of limestone mortar to seal the gaps between the large uprights and flagstones of the walls.

Das Grab – verschlossen und versiegelt

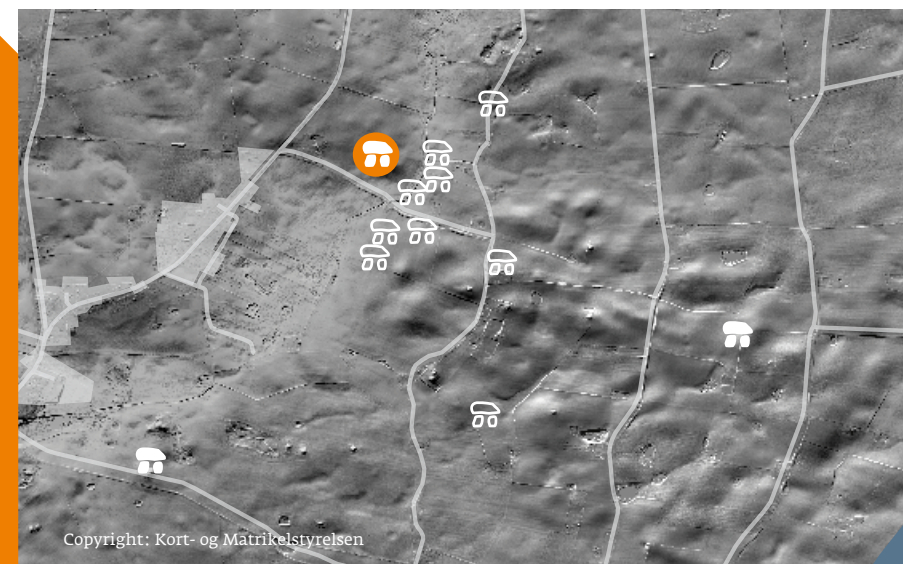
Das Ganggrab bei Sparresminde ist eine über 5000 Jahre alte Grabkammer aus der Steinzeit, hoch gelegen in der Landschaft und von weither sichtbar. Die hohe Lage ist ein charakteristischer Zug aller Ganggräber auf Møn. Heute liegt das Grab allein in der Landschaft, in der Steinzeit jedoch konnte man vom Eingang aus mindestens sieben Gräber sehen, die jedoch längst verschwunden sind.

Man erreicht die Grabkammer durch einen 7 m langen Gang mit zwei Steinrahmen, die ursprünglich eine Steinplatte stützten, mit der man die Kammer nach jeder Beisetzung verschließen und versiegeln konnte.

Sehr ungewöhnlich ist, dass in der Kammer noch zu sehen ist, wie Kreidemasse zur Abdichtung der Zwischenräume zwischen Wand- und Füllsteinen benutzt wurde.

Som regel er fliserne mellem jættestuekamrenes store sten lagt som tømur uden bindemiddel. I Sparresminde er som noget særligt benyttet kalk til at tætn mellem fliserne. I andre jættestuer har bark været benyttet med samme formål.

På den centrale del af Møn har stenaldrens grave ligget tæt. Kortet viser de ca. 12 eksisterende (🏠) og forsvundne (🏠) dysser og jættestuer omkring Sparresminde. Gravene lå tæt op ad marker og bopladser (🏠).